

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนวิชาชีพการพยาบาล เป็นการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานวิชาชีพ มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญในทักษะการพยาบาล สามารถคิดวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองพิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง (อรพรรณ ลือบุญวัชชัย, 2538 : 1) โดยมีหัวใจสำคัญเน้นการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ (Morgan, 1991 : 1238) เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาพยาบาล สามารถนำความรู้ภาคทฤษฎี ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง นับเป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น รู้เป็น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2538 : 37) สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้จากประสบการณ์ และสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว ชุมชนสร้างให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญา

สังคมต้องการการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาประเทศ ประกอบกับปัญหาสาธารณสุขของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ในสังคมหลายมิติ ความเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง ความรู้เท่าทันสามารถวิเคราะห์แก้ปัญหา จึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับบุคลากรสาธารณสุข อ่ำพล จินดาวัฒนะ (อ๋างใน อังคณาพร สอน่าง, 2546 : 27) ได้เสนอแนวคิดคุณสมบัติของบัณฑิตสาธารณสุขว่าควรประกอบด้วยทักษะด้านวิชาชีพ คือมีความรู้ด้านการส่งเสริมป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพรวมทั้งมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และบูรณาการความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีทักษะด้านการบริหารจัดการ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีคุณธรรม ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาล นอกจากจะเกิดจากการมีความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนแล้ว องค์ประกอบสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งเกิดจากการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนการฝึกปฏิบัติ ที่สามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ เป็นอิสระ เรียนรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์จริง ทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง (Lorenzen, 2001)

การฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ. 487 ข.) เป็นรายวิชาทางการพยาบาลสาธารณสุข ซึ่งจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมการปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการอนามัยชุมชน นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพและสังคมที่มีความหลากหลาย ต้องตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติตั้งเป้าหมายให้นักศึกษา สามารถนำความรู้จากการเรียนทฤษฎีมาใช้จริงทุกชั้นตอน เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการประเมินชุมชน และจัดบริการอนามัยแก่ประชาชนได้สอดคล้องกับปัญหา จึงเห็นได้ว่าสมรรถนะในการแก้ปัญหาควรเป็นสมรรถนะเป้าหมาย อีกประการหนึ่งที่นักศึกษาควรจะต้องได้รับการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ได้

ค้นพบสิ่งที่มีความหมายจากปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนำมาวิเคราะห์ตรวจสอบ อธิบายหาเหตุผลและสรุป เพื่อนำสู่การแก้ปัญหา (มาลีริน จันทรงาม และ ประพนอม รอดคำดี, 2546 : 29)

จากความสำคัญของกระบวนการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางในการวางแผนจัดรูปแบบการฝึกปฏิบัติกรพยาบาล ซึ่งมีความแตกต่างจากวิธีการเดิมและสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดการจัดการฝึกปฏิบัติแบบแก้ปัญหาของพิชชินีมาใช้ในการจัดโปรแกรมการฝึกปฏิบัติกรพยาบาลอนามัยชุมชน 2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแก่นักศึกษา โดยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาและวิชาชีพ เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าทั้งต่ออาจารย์ผู้นิเทศ นักศึกษา และสถาบันในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้เกิดผลต่อการพัฒนานักศึกษาอย่างแท้จริงและสามารถนำประสบการณ์ดังกล่าวมาพัฒนาและปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรมในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนแบบแก้ปัญหาของพิชชินีมาใช้ในการฝึกปฏิบัติกรพยาบาลอนามัยชุมชน 2
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการฝึกปฏิบัติกรพยาบาลอนามัยชุมชน 2 ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติโดยใช้การเรียนแบบแก้ปัญหาของพิชชินี

ขอบเขตการวิจัย

1. **ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร** เป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาฝึกปฏิบัติกรพยาบาลอนามัยชุมชน 2 (พบ487 ข) ปีการศึกษา 2546 **กลุ่มตัวอย่าง** เป็นนักศึกษากลุ่มที่ 3 จำนวน 24 คน มีระยะเวลาฝึกปฏิบัติ 2 สัปดาห์ ในระหว่างวันที่ 8-22 มีนาคม 2547
2. **ด้านเนื้อหา** วิธจัดการการฝึกปฏิบัติ ใช้การสอนแบบแก้ปัญหาของพิชชินี ที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ชั้น คือ

- ชั้นสืบเสาะค้นหา (Search)
- ชั้นแก้ปัญหา (Solve)
- ชั้นสร้างความรู้ (Create)
- ชั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share)

3. ด้านตัวแปรที่จะศึกษา

- 3.1 รูปแบบการฝึกปฏิบัติกรพยาบาลอนามัยชุมชน โดยใช้การสอนแบบแก้ปัญหาของพิชชินี
- 3.2 ผลสัมฤทธิ์การฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย
 - ความรู้ในการวินิจฉัยชุมชนของนักศึกษา
 - ความสามารถในการแก้ปัญหานักศึกษา
- 3.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติกรโดยใช้การแก้ปัญหาของพิชชินี

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนโดยใช้การเรียนรู้แบบแก้ปัญหาของพิชชินี จะมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการฝึกปฏิบัติมากกว่าก่อนฝึกปฏิบัติ
2. นักศึกษาที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนโดยใช้การเรียนรู้แบบแก้ปัญหาของพิชชินี จะมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการฝึกปฏิบัติด้านความรู้ภายหลังการฝึกมากกว่าก่อนการฝึกปฏิบัติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสอนแบบแก้ปัญหาของพิชชินี หมายถึง รูปแบบการสอนแบบแก้ปัญหาที่มีขั้นตอนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรม 4 ขั้นตอนคือ การสืบเสาะค้นหา (Search) การแก้ปัญหา (Solve) การสร้างความรู้ (Create) และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share)

ทักษะในการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและระบุวิธีการแก้ปัญหาตามขั้นตอนการแก้ปัญหาของพิชชินีประกอบด้วย

ขั้นสืบเสาะค้นหา เป็นความสามารถในการระบุปัญหา การกำหนดขอบเขตของปัญหา พร้อมเหตุผล การเลือกวิธีการแก้ปัญหา การนำความรู้เดิมมาช่วยในการกำหนดปัญหา

ขั้นแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นแนวทางและเลือกวิธีการแก้ปัญหา การรวบรวมข้อเท็จจริง การกำจัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง และการกำหนดแนวทางเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นสร้างความรู้ หมายถึง ความสามารถในการเลือกวิธีการและปฏิบัติการสร้างความคิดรวบยอดหรือหลักการตรวจสอบข้อบกพร่องจากขั้นที่ 1 และ 2 เพื่อสรุปข้อมูลนำมาสร้างความรู้ใหม่

ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หมายถึง ความสามารถในการตรวจสอบข้อบกพร่องในขั้นที่ 1-3 อภิปรายความคิดเห็นเพื่อพัฒนาความรู้ที่สร้างขึ้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือ ในสถานการณ์ใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ได้รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ แบบแก้ปัญหาของพิชชินีในรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน 2 ที่มีประสิทธิภาพไว้จัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป
2. ได้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหาในการฝึกปฏิบัติพยาบาลอนามัยชุมชน
3. ได้พัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อเป็นทางเลือกในการเสริมสร้างสมรรถนะแก่นักศึกษาวิธีการหนึ่ง
4. เป็นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการแก้ปัญหาการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นสมรรถนะเป้าหมายของพยาบาลวิชาชีพ